

Izveštaj sa umetničke rezidencije

pARTy / Kolo u amanet

u okviru projekta **PIRUETA faza 2: Mladi osnažuju svoje zajednice kroz scensku umetnost**

1. Osnovni podaci o rezidenciji

Umetnička rezidencija **pARTy** realizovana je u periodu od **23. do 29. avgusta 2025. godine** u seoskom edukativnom i kulturnom centru **Magnet House** u Velikom Gaju. Rezidencija je deo projekta **Pirueti faza 2: Mladi osnažuju svoje zajednice kroz scensku umetnost** koji sprovodi udruženje Magnet uz podršku Ministarstva turizma i omladine Republike Srbije i Evropske unije kroz program Erasmus+. Okupila je **20 učesnika iz Srbije**, koji su kroz kolaborativan rad kombinovali različite umetničke izraze (savremeni ples, performans, pozorišne i participativne forme) u jedinstveni umetnički proces.

Rezidenciju su vodile **Sonja Stojanović-Aufreiter**, plesačica savremenog plesa i koreografkinja i **Katarina Marković**, performerka i edukatorka u oblasti fizičkog i devising teatra. U rezidenciji su učestvovali **mlade umetnice i omladinski radnici**, pretežno iz oblasti savremenog plesa, pozorišta i performansa, iz različitih delova Srbije.

Pod mentorstvom profesionalnih umetnica i edukatorki, učesnici su tokom sedmodnevnog rada istraživali načine na koje se lična i društvena iskustva, kao i teme značajne za lokalnu zajednicu, mogu prevesti u savremeni, participativni umetnički format. Rezultat rezidencije bio je **imerzivni performans “Kolo u amanet”**, javno izveden **28. avgusta 2025. godine**, i ponovljen **25. oktobra**, uz aktivno učešće publike iz lokalne zajednice.

2. Metodološki kontekst i ciljevi rezidencije

Umetnička rezidencija realizovana u periodu od **23. do 29. avgusta 2025. godine** u **Velikom Gaju** bila je deo šireg metodološkog okvira projekta **PIRUETA**, koji kombinuje globalno građansko obrazovanje, participativne umetničke prakse i rad sa lokalnom zajednicom.

Rezidenciji je neposredno **prethodio trening globalnog obrazovanja**, koji je služio kao pripremna i uvodna faza u umetnički proces.

Trening je bio usmeren na teme globalnih društvenih izazova, građanske participacije kroz umetnost i etičkog rada sa zajednicom, a ideje, pitanja i metodološki alati razvijeni tokom treninga direktno su korišćeni kao polazište za konceptualizaciju i realizaciju rezidencije. Na ovaj način, trening i rezidencija su funkcionisali kao **jedinstven, fazni proces učenja i umetničkog stvaranja**, a ne kao odvojene aktivnosti.

Rezidencija je osmišljena kao odgovor na nekoliko paralelnih potreba koje su identifikovane tokom rada Magneta u ruralnim sredinama i kroz projekat:

- potrebu mladih umetnica za **prostorom za istraživanje, eksperiment i mentorski rad van urbanih centara**;

- potrebu lokalnih zajednica u ruralnim sredinama za **kulturnim sadržajima koji nisu pasivni, već podrazumevaju učešće, dijalog i prepoznavanje sopstvenih iskustava**;
- potrebu da se savremene umetničke prakse povežu sa **lokalnim životnim kontekstima**, posebno sa iskustvima žena u ruralnim sredinama.

Glavni cilj rezidencije bio je **osnaživanje mladih umetnica i lokalne zajednice kroz participativne umetničke prakse**, sa posebnim fokusom na teme zajedništva, ženskog iskustva, nevidljivog rada, brige i međugeneracijskih odnosa u ruralnom kontekstu.

3. Koncept rezidencije: „pARTy“ kao umetnički i društveni okvir

Polazna ideja rezidencije bila je **reinterpretacija pojma „žurke“** — ne kao mesta površne zabave, već kao društvenog rituala okupljanja, razmene i podrške. U ruralnim sredinama, žurke, slave, svadbe i druga okupljanja često predstavljaju jedan od retkih trenutaka kolektivnosti i zajedničkog iskustva.

U tom smislu, rezidencija je istraživala pitanja:

- kako su se ljudi nekada okupljali, a kako danas;
- kakvu ulogu žene imaju u tim okupljanjima — kao organizatorke, domaćice, nositeljke brige;
- kako se format „žurke“ može pretvoriti u **participativni umetnički događaj** koji uključuje telo, pokret, razgovor i zajedničko stvaranje.

Rezidencija nije polazila od gotovog umetničkog materijala, već od **susreta sa zajednicom**, razgovora, neformalnih druženja i prikupljanja ličnih priča, koje su kasnije transformisane u performativne forme.

4. Proces rada i metodologija

Rezidencija je bila strukturisana kao **kombinacija intenzivnog umetničkog rada i otvorenog procesa rada sa zajednicom**.

4.1. Pripremna faza i dolazak

Rezidencija je započela večerom dobrodošlice i upoznavanjem učesnica sa prostorom Magnet House-a, načinom zajedničkog života i rada, kao i sa lokalnim kontekstom Velikog Gaja.

4.2. Trening i istraživački rad

Tokom prvih dana rezidencije realizovan je **trening**, koji je uključivao:

- savremene plesne tehnike;
- fizički i devising teatar;
- vežbe telesne svesnosti, improvizacije i rada sa ritmom;
- rad u grupama i plenumu;
- svakodnevne refleksije i evaluacije procesa.

Poseban fokus stavljen je na **razvijanje poverenja u grupi**, osnaživanje individualnog umetničkog izraza i istraživanje odnosa između ličnog iskustva i kolektivne priče.

4.3. Rad sa lokalnom zajednicom

Paralelno sa umetničkim treningom, učesnice su sprovodile **terenski rad u lokalnoj zajednici Velikog Gaja**, kroz:

- neformalne razgovore sa ženama i meštanima;
- zajednička druženja uz kafu, čaj i hranu;
- prikupljanje priča, zvukova, gestova i pokreta.

Ovaj deo procesa bio je ključan za razumevanje lokalnog konteksta i za izgradnju poverenja između umetnica i zajednice. Kroz neformalne susrete, razgovore sa lokalnim ženama i porodicama, kao i kroz inovativne umetničko-refleksivne intervencije, prikupljeni su uvidi o lokalnim kulturnim praksama, vrednostima i oblicima zajedništva. Ovi sadržaji nisu tretirani kao „tradicija koju treba dokumentovati“, već kao **živa kultura**, koja je kroz savremene umetničke forme integrisana u finalni performans.

Na taj način, rad sa zajednicom je značajno doprinelo kvalitetu umetničkog procesa i ostvarenju ciljeva projekta PIRUETA, posebno u pogledu povezivanja lokalnog konteksta sa globalnim društvenim temama.

4.4. Refleksivna umetnička radionica i rad u zajednici: „Nosi ono što misliš“ i „Ženske priče iz frizerskog salona“

Kao sastavni deo rada sa lokalnom zajednicom i mladim umetnicima, organizovana je i **refleksivna umetnička radionica „Nosi ono što misliš“**, kao i niz neformalnih susreta pod nazivom „**Ženske priče iz frizerskog salona**“.

Radionicu „Nosi ono što misliš“ facilitirao je **Darko Pandurski**, frizer/vlasuljar i art-psihoterapeut pod supervizijom, koji je zajedno sa mladim umetnicama i ženama iz lokalne zajednice osmislio proces u kome se **svakodnevne prakse stilizovanja, uređivanja i predstavljanja sebe tretiraju kao nosioci kulturnog i ličnog značenja**.

Kroz zajednički kreativni rad sa recikliranim materijalima, učesnice su izrađivale simbolične „krune“ ili „perike-instalacije“, koje su vizuelno i telesno predstavljale njihova osećanja, identitete i lične refleksije. Ovaj proces nije imao za cilj dokumentovanje postojećih tradicionalnih praksi, već je omogućio učesnicama da **sebe prepoznaju kao aktivne nositeljke kulture u sadašnjem trenutku**, kroz umetnički i refleksivni izraz.

Paralelno sa tim, „**Ženske priče iz frizerskog salona**“ realizovane su kao niz neformalnih susreta u poznatom i sigurnom okruženju, u kojem su žene iz Velikog Gaja razgovarale o promenama u svakodnevnom životu, ulozi žena u zajednici, kulturnim navikama i načinima okupljanja. Frizerski salon je namerno korišćen kao **prostor poverenja, razgovora i razmene**, u kome se lične priče, sećanja i iskustva prirodno dele.

Metodološki, ove aktivnosti su funkcionisale kao **most između dijaloga sa zajednicom i umetničkog procesa**, direktno utičući na dalji razvoj participativnog performansa. Uvidi, simboli i iskustva proizašli iz ovih radionica integrisani su u performativne segmente koji su se bavili temama vidljivosti, prisutnosti, glasa, brige i zajedništva.

Ovakav pristup omogućio je **ravnopravno učešće umetnika i članica lokalne zajednice**, bez hijerarhije znanja ili umetničkog iskustva, i značajno je doprineo izgradnji poverenja, kvalitetu umetničkog procesa i dubini participativne dimenzije rezidencije.

5. Umetnički rezultat: participativni performans „Kolo u amanet“

Rezultat rezidencije bio je **participativni performans i niz interaktivnih instalacija**, koje su objedinjene u događaj nalik seoskoj žurci / okupljanju.

Performans je bio strukturisan kroz više segmenata:

- **Village Loupe** – kratka performativna forma koja koristi zvuk, pokret i telesnu svesnost kao način „slušanja“ sela i zajednice;
- **Village Leksikon** – interaktivna instalacija u kojoj su prikupljene vrednosti i pojmovi važni za stanovnike Velikog Gaja;
- **Interactive Games** – pokret i ples kao alati za osnaživanje i oslobađanje tela;
- **Gossip Corner** – vođeni jedan-na-jedan razgovori, koji otvaraju prostor za intimna svedočenja;
- **Food at Nana's** – instalacija kroz koju se, uz hranu i piće, razgovara o „tajnim sastojcima“ za bolju zajednicu;
- **Video materijal** – refleksija učesnica o celokupnom procesu.

Publika nije bila pasivni posmatrač, već **aktivni učesnik** performansa, čime je ostvarena puna participativna dimenzija rada.

6. Učesnici i korisnici

Primarni učesnici rezidencije bile su **mlade umetnice**, uglavnom žene, sa iskustvom u savremenom plesu, pozorištu i performansu.

Sekundarni, ali ključni korisnici bili su:

- stanovnici Velikog Gaja (žene, deca, stariji);
- lokalni mladi;
- publika iz drugih sredina koja je prisustvovala kasnijim izvođenjima.

Ukupno je u procesu direktno ili indirektno učestvovalo **preko 40 članova lokalne zajednice**, dok je performanse pratilo **više od 110 posetilaca** u različitim fazama projekta.

7. Rezultati i efekti

Rezidencija je proizvela višeslojne efekte:

Na nivou umetnica

- jačanje profesionalnih i umetničkih kapaciteta;
- iskustvo rada u ruralnom kontekstu;
- razvoj participativnih i društveno angažovanih umetničkih praksi;
- povećano samopouzdanje i vidljivost.

Na nivou lokalne zajednice

- povećana kulturna participacija;
- osnaživanje žena kao aktivnih učesnica kulturnog života;
- otvaranje prostora za dijalog i međugeneracijsku razmenu;
- jačanje osećaja ponosa i pripadnosti zajednici.

Na nivou projekta

- potvrda da umetničke rezidencije u ruralnim sredinama imaju snažan društveni efekat;
- jačanje modela rada koji se može primeniti i u drugim seoskim kulturnim centrima;
- Korišćenjem niskopražnih, svakodnevni i neformalnih formata rada (poput frizerskog salona i kreativnih radionica), rezidencija je omogućila aktivno uključivanje žena iz lokalne zajednice koje inače retko učestvuju u kulturnim programima, čime su otvoreni novi prostori poverenja, dijaloga i zajedničkog stvaranja.

8. Vidljivost i nastavak aktivnosti

Performans „Kolo u amanet“ je, pored premijernog izvođenja u avgustu, ponovo izveden:

- u oktobru 2025. tokom strateškog sastanka seoskih kulturnih centara u Magnet House-u, pred 30 predstavnika preko 15 umetničkih udruženja;

Planirano je dalje izvođenje performansa u drugim ruralnim sredinama, kao i prikazivanje video materijala tokom **Global Education Week 2026**.

9. Refleksije i naučene lekcije

Iskustvo rezidencije pokazalo je da:

- participativne umetničke prakse zahtevaju **vreme, poverenje i kontinuitet**;
- rad u ruralnim sredinama donosi snažne rezultate, ali zahteva senzibilitet i prilagođavanje;
- svakodnevne refleksije i otvoreni procesi evaluacije značajno doprinose kvalitetu rada.

Jedna od ključnih lekcija jeste potreba za **dugoročnijim programima**, koji bi omogućili praćenje i produblјivanje efekata ovakvih rezidencija.

Projekat „PIRUETA – faza 2: Mladi osnažuju svoje zajednice kroz scensku umetnost – (Od globalnog do lokalnog)”, finansiran je i podržan kroz Erasmus+ program Evropske komisije i od strane Ministarstva turizma i omladine Republike Srbije.

